

NOEN JURIDISKE
BETRAKTNINGER VEDRØRENDE
SAMISKE RETTIGHETER I
SALTVANN
AV
ELISABETH EINARSBØL

En presentasjon av tema

- Innledning
 - Problemstilling
 - Bakgrunn
- Målsetting
 - Oversikt, juridisk kontekst
 - Avdekke forskningsbehov
- Avgrensing/ Presisering
 - Sjøsammer, eg fjordfiske
 - Lovbestemmelser: grl §110a § 110 c, menneskerettighetsloven, saltvannsfiskeloven, deltakerloven, lakse- og innlandsfiskeloven, relevante forskrifter til nasjonale lover, FN konvensjon av 1966 om sivile og politiske rettigheter art 27, ILO nr. 169.
- Noen viktige perspektiver
 - Eiendomsrett – bruksrett – allmenningensrett - allemannsrett
 - Kollektive – individuelle rettigheter
 - Norsk rett – folkerett
 - Næringsrett – tingsrett

Tingsrettslige begreper

- Eiendomsrett - bruksrett
- Allmenningensrett - allemannsrett
- Rettsgrunnlag
 - Alders tids bruk
 - Sedvanerett
- Rettsvern:
 - Ved ekspropriasjon; (av eiendomsrett og bruksrett)
 - full erstatning ved inngrep som fører til bortfall.
 - Ved rettighetspreget bruksutøvelse; som en bruksrett
 - Mot konkurrerende bruk
 - Eks fra andre fiskere, for det aktuelle området

Historikk

- Det sjøsamiske fisket i Finnmark:
 - En kort oversikt. Noen trekk ved utviklingen fra 900-tallet og frem til i dag.
- Noen rettslige oppfatninger av retten til sjøfiske gjennom tidene
 - Privat eiendomsrett til fiskeressursene
 - Individuelle rettigheter; faste fiskeplasser
 - Kollektive rettigheter; fiskevær
 - Sjøfiske som en allmenningsrett
 - Sjøfiske som en allemannsrett sett i lys av privatiseringstendensene på 1990-tallet

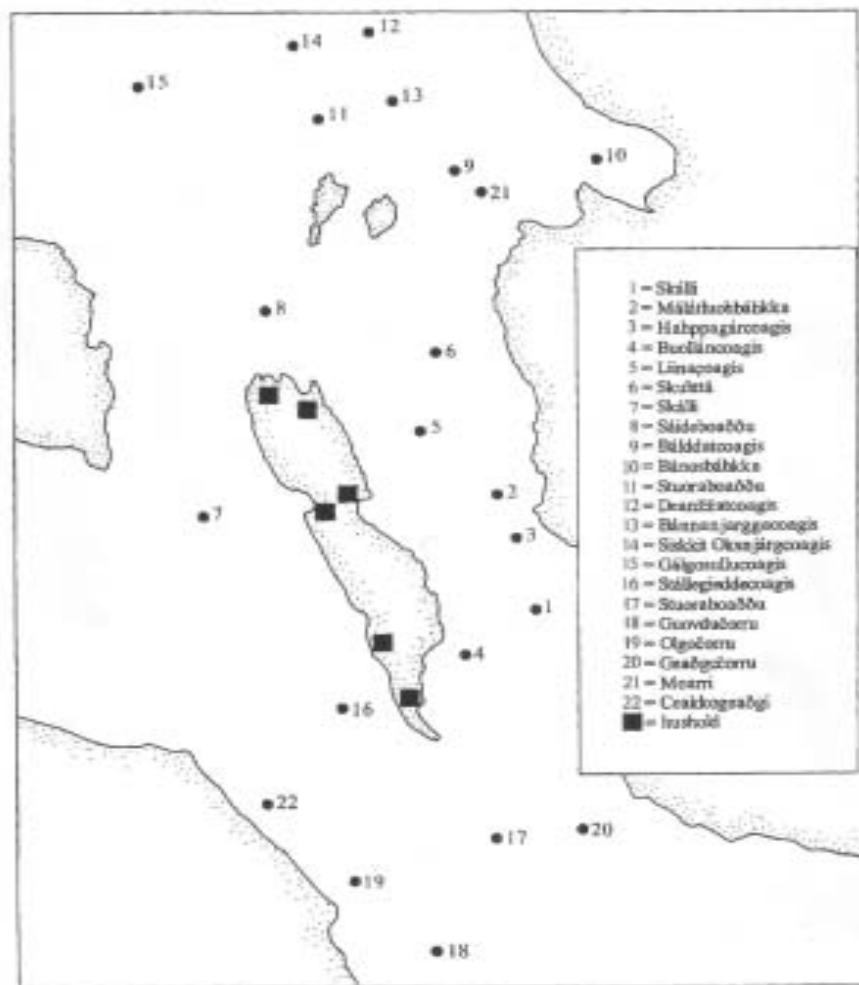

Fig. 2. Samisk nainsetting av fjordbunnen, Kvænangen ca. 1950

Eiendomsrettens utstrekning i saltvann etter *norsk rett*

- Noen utgangspunkter:

- Marbakken
- Grunneiers eiendomsrett ikke absolutt (allemannsretten, petroleum, mutbare mineraler)

- **Strandretten**; fiskeretten, tilflottsretten, utfyllings- og utbyggingsretten, tang og tare samt sandforekomster

- **Kåfjorddommen Rt 1985 s 247**

- Kollektiv rett til bruk av sjøressursene
- Beskyttelse av rettighetspreget bruksutøvelse
- Endret rettstilstand?
- Lagt til rette for en utvikling i synet på fjordfiske

- **Betydning av historisk bruk**

- Ikke unaturlig å tenke på sjøsamiske rettigheter som gjenstand for tingsrettslige prinsipper
- Fiskerigrensetvisten Norge – Storbritannia:
 - Norge viste til sedvaner i fjordfiske for å vinne frem med synspunktet om rette grunnlinjer

Eiendomsrettens utstrekning i saltvann etter *folkeretten*

- ILO 169 og SP art 27 sin stilling i norsk rett
 - SP art 27 inkorporert, dvs gjort til en del av norsk rett gjennom menneskerettighetsloven av 1999
 - ILO ikke inkorporert, gode grunner til at den skal respekteres.
- Omfattes sjøområder av begrepet "lands" i ILO 169 ?
 - Forskjell på betydningen av lands i art 14 og art 15.
 - Omfattes for art 15 sin del, men trolig ikke for art 14
 - Om sjøområder omfattes av art 14 kan problematiseres for bruksrettighetenes del.
- SP art 27
 - Lov & rett 1990 s 507, av daværende professor Carsten Smith
 - Større andel av fangstkvantumet? Inngrepets art og omfang
 - Inngrepets art: Krav til at det sjøsamiske fisket skal være en tradisjonell og kulturspesifikk næring?
 - Inngrepets omfang: Hvilket kulturgrunnlag står igjen etter inngrepet?
 - SP art 27 i lys av utviklingen på 1990- tallet

Norsk fiskerilovgivning og forvaltning

- Saltvannsfiskeloven og Deltakerloven; vide fullmaktslover
- Eksempler på noen forskrifter
- Fiskeridirektoratet og Reguleringsrådet stor reguleringsmyndighet på området

Oppsummering

- En utvikling i synet på hva sjøsamiske rettigheter handler om – fra næringsrett til tingsrettslige rettigheter
- Et sterkere vern mot inngrep jfr Kåfjorddommen
- Retten til sjøressursene er som hovedregel fremdeles en allemannsrett, men det kan tenkes unntak, jfr Kåfjorddommen.
- Sjøsamens situasjon i dag kan sammenlignes med reindriftsamenes situasjon etter Altevanndommen fra 1968
- Behovet for dokumentasjon er stort – opp til forskningen å føre arbeidet videre